

חבל נחלתו

ונלענ"ד שכן ראוי לנהוג שנשים ברשות בעליהן תשלחנה ע"י בעליהן ולא בעצמן.

מסקנה

על אשה לשלוח מנות ולחלק מתנות לאביונים אולם אשה ברשות בעלה וכן ילדים הסמוכים על שולחן הוריהם ישלחו במשלוח של כל הבית ולא בנפרד¹.

ומג"א לבין דעת הפר"ח, ועכ"פ אינו פשוט כ"כ דצריכים להחמיר באמת דאשה צריכה לשלוח באופן עצמאי.

"ויראה יותר דהמנהג כהיום דהאשה מכינה המנות השונות ששולחים מהבית מיני אוכלים וכו' ואם אח"כ לוקח השליח מהבית מה שהיא הזמינה לשלוח יוצאים בזה גם החומר דאדעת כל הבית שולחים, ואם היא גם מכוונת לכך מה טוב".

סימן כג

מצות פריה ורביה בגר

לנחלה.

ב. והעיר תוס' ביבמות (ד"ה ר' יוחנן): "אע"ג דלענין כמה דברים אמרין (לעיל כב.) גר שנתגייר כקטן שנולד דמי מכל מקום מסתברא ליה לר' יוחנן הכא כיון דבנכריותו קיים דורעו מיוחס אחריו באותה שעה מפטר נמי כשנתגייר". היינו תוס' מבין שכיון שבניו של גוי מיוחסים אחריו בגיותו גם כשהתגייר הוא נחשב לבנו ואין הגר נחשב כקטן שנולד. תוס' מסתמך בדבריו על המשך הסוגיא ביבמות שבה הגמרא מוכיחה שזרעו של נכרי מיוחס אחריו בעוד זרעו של עבד כנעני אינו מיוחס אחריו. הרא"ש (בכורות פ"ח ס' א) מסכים עם תוספות. וכן רבינו ירוחם (תואו"ח נכ"ג ח"ד). וכן בשו"ת מהרי"ל (סי' קצו). ג. הראב"ן (שאלות ותשובות, בתחילת הספר,

א. ביבמות (סב ע"א): "איתמר: היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר, ר' יוחנן אמר: קיים פריה ורביה, וריש לקיש אמר: לא קיים פריה ורביה. רבי יוחנן אמר קיים פריה ורביה, דהא הוה ליה; וריש לקיש אמר לא קיים פריה ורביה, גר שנתגייר — כקטן שנולד דמי. ואזדו לטעמייהו, דאיתמר: היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר, רבי יוחנן אמר: אין לו בכור לנחלה, דהא הוה ליה ראשית אונן; וריש לקיש אמר: יש לו בכור לנחלה, גר שנתגייר — כקטן שנולד דמי". וכן בבכורות (מז ע"א) מובאת סוגיא זו בשינויים מסויימים.

ננסה להבין את דעת ר' יוחנן. לפי דבריו בנים שנולדו לו בגיותו נחשבים לו ביהדותו לדין מצוה פריה ורביה וכן מונעים מבן ראשון שנולד לו בגירותו להיות בכור

1. הערת הרה"ג אביגדר נבנצל רב העיר העתיקה – ירושלים: למה לא תשלח אשה לרעותה, ובפרט אם היא אלמנה וגרושה, והרי מצוה גדולה להרנין את לבה? תשובת המחבר: לגבי מצב כזה ברור שראוי שאשה תשלח, ואני עסקתי רק כאשר משפחה שולחת למשפחה.

סי' נח) מבאר את דעות האמוראים: "בבכורות (מ"ז א) איתמר היו לו בניס בגיותו וכו' ופליגי ר' יוחנן וריש לקיש בין לענין בכור לנחלה בין לעניין פרייה ורבייה, ובתרוייהו אמר ריש לקיש גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ור' יוחנן לית ליה. והקשה לי חתני ר' שמואל איפשר דר' יוחנן לית ליה גר שנתגייר וכו'. ותו כי היכי דמקשה לר' יוחנן ממתניתין דמי שלא היו לו בניס ונשא וכו' דגירות שילדה מגר שהיו לו בניס בגיותו דיש לו בכור לנחלה, הכי נמי הוה מצי לאקשווי לריש לקיש מדקתני ואינו בכור לכהן ואי גר שנתגייר כקטן שנולד אמאי אינו בכור לכהן. ונראה לי דר' יוחנן אית ליה גר שנתגייר וכו' כדריש לקיש, ולא אמר ר' יוחנן דלאו כקטן [שנולד] דמי אלא לעניין נחלה ופרייה ורבייה דפליגי בהו, אבל לכל שאר מילי הוה כקטן שנולד, ותרוייהו ס"ל כתנא קמא דר' יוסי הגלילי דאמר גירות שילדה בכור לנחלה ואינו בכור לכהן ור' יוחנן דייק טעמא וריש לקיש דייק טעמא מבכור לנחלה, מיהו ר' יוחנן מפרש לה הכי: מי שלא היו לו בניס ונשא אשה שכבר ילדה או שפחה שילדה ואח"כ נשתחררה או נכרית שילדה ואח"כ נתגיירה ומשבאת לישראל אז ילדה בכור לנחלה הוא דראשית אונו דישראל הוא, אבל אם ילדה מגר שהיו לו בניס בגיותו אינו בכור לנחלה ואינו בכור לכהן דפטר רחם בישראל הוא כתיב דפתיחת רחם כשהוא בישראל בדת ישראל הוה בכור לכהן אבל אם פתחה רחם בגיותה הבא אחריו בישראל אינו בכור לכהן, דתרתני בעינן פטר רחם ובישראל, ויליף ר' יוחנן גר מגירות דכי היכי דבגירות פטר רחם דגיותה הוה פטר רחם ולא אמרינן בה כקטן שנולד להיות ולד של גירות פטר רחם, הכי נמי בגר דבניס שהיו לו בגיותו הוה בניס לענין ראשית אונו לפרייה

ורבייה ולא אמרינן ביה כקטן שנולד הוה דגלי רחמנא בדידה והוא הדין לבדידיה. וריש לקיש מוקי למתניתין בגר שהיו לו בניס בגיותו ונשא גירות זו שילדה בגיותה ומשנתגיירה ילדה מן הגר וקתני דהוה בכור לנחלה, ולא יליף תנא דמתניתין בכור לנחלה מבכור לכהן דאע"ג דבבכור לכהן גלי ביה קרא דפטר רחם דגיות הוה פטר רחם ולא אמרינן כקטן שנולד דמי, גבי בכור לנחלה לא אמרינן הכי אלא אמרינן ביה דכקטן שנולד דמי והוה בכור לנחלה והוא הדין לפרייה ורבייה דהיכא דגלי גלי והיכא דלא גלי לא גלי, והילכך [גבי] בכור לנחלה ופרייה ורבייה אמרינן כקטן שנולד דמי, ולהכי לא הקשה לריש לקיש מואינו בכור לכהן, דאפילו ריש לקיש סבירא ליה דלגבי בכור לכהן לא אמרינן גר שנתגייר וכו' דמעטיה קרא כדפרישית, אבל מבכור לנחלה אקשי לר"י דקס"ד דמגר שהיו לו בניס ילדה ליה, ותריץ ר' יוחנן דמישראל שלא היו לו בניס ילדה לו. והא דאמרינן [יבמות ס"א א] הגירות אסורה לכהן ולא אמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, היינו משום דמיעטה קרא דכתיב אשה זונה לא יקחו ואמרינן [שם] אין זונה אלא גירות ומשחררת, אי נמי בגירות לית להו לכולי עלמא כקטן שנולד דמי דמיעטה רחמנא מפטר רחם בישראל כדפרישית".

היינו הראב"ן דן בארבע אפשרויות בהן ניתן לומר שגר שנתגייר כקטן שנולד ומסיק שלגבי גירות אע"פ שנתגיירה אסורה לכהן או משום זונה או משום שנלמד מפטר רחם בישראל. לגבי בכור לפדיון ר"י ור"ל סברו כת"ק דריה"ג בבכורות שם שאם ילדה אמו בגיותה והתגיירה בנה אינו פטר רחם משום שצריך בו שני דברים: פטר רחם ובישראל ורק אז הוא בכור לכהן. ר"ל למד

חבל נחלתו

מפטר רחם בגיורת. ולכן לגבי זה אינו כקטן שנולד. לפי הרמב"ם וסיעתו לא ברור מה עניין הבנים שהתגיירו עמו כדי שיפטר מפריה ורביה וכי מה הם מוסיפים לקיום המצוה, אם בגיורתו כבר קיים מה מוסיף שהתגיירו בניו עמו, הרי אין הם קרובים שלו. ואמנם בבכורות (מז ע"א) מופיע טעם לר' יוחנן שאינו מופיע ביבמות, שם נאמר: "ר' יוחנן אמר: קיים – לא תוהו בראה לשבת יצרה". היינו אף שאינו מצווה בגיורתו בפריה ורביה בכ"ז הרי עשה משהו לשם בנינו של עולם ובכך נפטר.

ואולי הרמב"ם למד זאת מפטר רחם בישראל, שמצרפים את עברו כנכרי להיותו עתה ישראל ואם הם עתה חלק מישראל אע"פ שאינם מיוחסים אחריו, בנים של גיורתו יחשבו לו שקיים פ"ו.

ה. בערוך לנר (יבמות סב ע"א) הסבר לשיטת הרמב"ם: "ויש להקשות באמת הרמב"ם מנ"ל כן הא הש"ס לא חילק בכך, ונ"ל דהרמב"ם הוכיח כן מדאמר רב הונא לקמן דהיו לו בנים ומתו קיים פו"ד כיון דהוציא נשמות מגוף ואפילו ר"י לא פליג אלא דלשבת יצרה ג"כ בעינן אבל לעולם הרי מבואר דיש טעם לפו"ד לכלות נשמות שבגוף ולפי מה שהוכיח התוס' בע"ז (ה א ד"ה אין) הא דרב אסי בנשמות דישאל איירי ע"ש והשתא איך אפשר דקיים פו"ד בבניו שהם א"י הא לא כלי מגוף נשמות ישראל ועיין בנדה (יג ב) דהנשא קטנה מעכב את המשיח כיון דלא כלו נשמות שבגוף הרי דגם לדידן קפדינן על זה אע"כ הוכיח הרמב"ם דגם ר"י לא קאמר אלא בבניו שנתגיירו ג"כ דנתנו להם נשמות ישראל". אלא שיש להקשות על דברי הערוך: הרי אין הלכה כרב הונא ומי שמתו בניו לא קיים מצות

שאך בגיורת הדין כן, אבל בגר אפילו הוליד בגיורתו בנו בישראליות הרי הוא בכור לנחלה. אבל ר' יוחנן למד גר מגיורת ואם הוליד בגיורתו שוב אין בנו בגיורתו בכור לנחלה. וכדין בכור לנחלה דין פריה ורביה לשניהם.

ונראה שזהו טעמם של תוס' וסיעתו. ג. הרמב"ם (הל' אישות פט"ו ה"ו) חלק על תוספות וכתב: "היו לו בנים בגיורתו ונתגייר הוא והם הרי זה קיים מצוה זו, היו לו בנים והוא עבד ונשתחרר הוא והם לא קיים מצות פריה ורביה עד שיוליד אחר שנשתחרר, שהעבד אין לו יחוס".

וכן המאירי ביבמות סבר כרמב"ם, וז"ל: "היו לו בנים בגיורתו ונתגיירו בניו עמו הרי זה פטור מפריה ורביה, אע"פ שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי מכל מקום לענין פריה ורביה מהנה ליה אחר שנתגיירו עמו, וכן אם הוליד בנים משנתגייר אין אחד מהם בכור לנחלה". היינו, לפי המאירי רק אם בניו נתגיירו עמו הוא קיים מצות פריה ורביה. ולגבי בכור לנחלה אף אם התגייר עמו אינו בכור ואינו יורש כלל את אביו.

וכ"פ בשולחן ערוך (אה"ע סי' א ס"ז) עפ"י הטור (אה"ע סי' א): "היו לו בנים כשהיה עובד כוכבים, ונתגייר הוא והם, ה"ז קיים מצוה זו. אבל אם היו לו בנים כשהוא עבד, ונשתחרר הוא והם, לא קיים מצוה זו עד שיוליד אחר שנשתחרר".

ד. המגיד משנה פרש את הרמב"ם: "ופירש רבינו שהבנים נתגיירו ג"כ ונכון הוא, שאל"כ היה מחוייב לישא כדי להיות לו בנים ישראלים ולא יאמר ר"י דבבנים עכו"ם די לו".

דבריו אינם מתאימים לדברי הראב"ן. לפי הראב"ן נראה שר' יוחנן למד זאת

חבל נחלתו

פריה ורביה. עמו כדי לפוטרו מחיוב פ"ו¹.
ו. בחלקת מחוקק (ס"ק ט) ובבית שמואל וכן בביאור הגר"א (אה"ע סי' א ס"ק יז) אף שהראה פנים לשיטת הרמב"ם למעשה כש"ע ולר' יוחנן אין צורך שיתגיירו בניו הסיק: "זכן דעת כל הפוסקים דלא כרמב"ם".

סימן כד

גר שהורתו שלא בקדושה

שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה יכול יהא חייב על מכת אמו ת"ל ומכה אביו ואמו, את שחייב על מכת אביו חייב על מכת אמו, את שאינו חייב על מכת אביו אינו חייב על מכת אמו".

וכן לגבי קללה (שם פס יז): "ומה ת"ל ומקלל אביו ואמו יכול הגר שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה יהא חייב על קללת אמו ת"ל מקלל אביו ואמו, את שהוא חייב על קללת אביו חייב על קללת אמו ואת שאינו חייב על קללת אביו אינו חייב על קללת אמו".

וכן פסק הרמב"ם (הל' ממרים פ"ה הל' ט-י). ניתן לטעון שהלכות הכאה וקללה שייכות דוקא למשפחה שבה שני הצדדים שלמים, ולכן במקרה דילן פטור, אולם יש לשים לב ששתוקי יהיה חייב כלפי אמו על אף שאינו

שאלה

גר שהורתו שלא בקדושה שנשא את אחותו שהורתה בקדושה האם קידושין תופסים בה והאם זרעו ממנה ממזר מן התורה?

תשובה

א. נעסוק בצד האימהות בגר זה ולא בצד האבהות שהיא של גר ולכן אין לבן יחוס לאביו כמבואר בב"ב קמט ע"א. גר שאביו נכרי ואמו התגיירה בעת הריונו, לכאורה הפגם הוא רק מצד אביו ואמהותו הישראלית היא אימהות שלמה, אבל מכמה הלכות עולה שלא כן. כך נאמר במכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (פכ"א פס"ט): "מה ת"ל ומכה אביו ואמו יכול הגר

1. הערת הרה"ג יעקב אריאל – רב העיר רמת-גן:
התקשית בפסיקת הרמב"ם הל' אישות פט"ו ה"ו היו לו בנים בגיותו ונתגייר הוא והם הר"ז קיים מצוה זו.
הרי גר שנתגייר כקטן שנולד ואם יצא י"ח בבנים שהוליד בגיותו לשם מה יש צורך בגיור הבנים, גירות הבנים אח"כ לא מעלה ולא מורידה?
ונלענ"ד עפ"י המנ"ח מצוה א שהוכיח מכאן שהמצוה אינה הביאה אלא הווית הבנים. העובדה שיש לו בנים ביולוגיים פוטרת אותו מקיום המצוה אלא שאם הבנים נשארו גויים למרות שהם בניו הוא לא יכול לצאת י"ח בבנים גויים. כי המצוה היא שיהיו לו בנים ישראלים דוקא וכמש"כ המ"מ.